

Wyzwania związane z bezpieczeństwem i ochroną interesów finansowych Unii Europejskiej w kontekście reformy unii celnej

Ewa Gwardzińska, *SGH Warsaw School of Economics (Warsaw, Poland)*

E-mail: egwardz@sgh.waw.pl

<https://orcid.org/0000-0003-1656-2078>

Streszczenie

Fundamentem działania Unii Europejskiej w zakresie swobody przepływu towarów i dokonywanej obsługi celnej towarów jest unia celna. Celem artykułu jest dokonanie analizy zasad konstrukcyjnych unii celnej w zakresie obrotu towarowego i dokonywanej obsługi celnej towarów z uwzględnieniem nowych wyzwań globalnych rynków. W płaszczyźnie empirycznej zostanie dokonana identyfikacja działań podejmowanych w celu ochrony interesów finansowych UE oraz określenie poziomu indeksu celnego, który wpływa na jakość obsługi celnej towarów. Zastosowane metody badawcze obejmują: analizę prawną, metodę opisową oraz porównawczą. Wyniki przeprowadzonego badania uzasadniają konieczność reformy unii celnej ze względu na niedostosowanie przepisów celnych do zmieniających się modeli handlowych, gdzie towary są wprowadzane na obszar celny UE nielegalnie oraz niezgodnie z przepisami prawa. Sytuacja ta stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa obywateli-konsumentów, a ponadto obniża dochody z ceł.

Słowa kluczowe: Unia Europejska, unia celna, swoboda przepływu towarów, obsługa celna, zasady prawa celnego, ochrona interesów finansowych UE, bezpieczeństwo, reforma unii celnej

Challenges related to security and protection of the EU's financial interests in the context of the Customs Union Reform

Abstract

The foundation of the European Union's activities in the field of free movement of goods and customs handling of goods is the customs union. The aim of the article is to analyse the construction principles of the customs union in the field of trade in goods and customs handling of goods, taking into account the new challenges of global markets. On the empirical level, the activities for protection

of the EU's financial interests will be identified, and the level of the customs index, which affects the quality of customs services for goods, will be determined. The used research methods include: legal analysis, descriptive and comparative methods. The results of the conducted research justify the need for reform of the EU customs union due to the lack of adjustment of the customs regulations to the changing trade models, where goods are imported into the EU customs territory illegally and contrary to the law. This situation pose a threat to the safety and security of the citizens-consumers, as well as reduce customs revenues.

Keywords: European Union, EU customs union, free movement of goods, customs handling of goods, principles of customs law, protection of the EU's financial interests, security, Customs Union Reform

Unia celna, utworzona w 1968 roku przez sześć państw-założycieli ówczesnej Wspólnoty Europejskiej (obecnie Unii Europejskiej, UE) – Belgię, Francję, Niemcy, Włochy, Luksemburg oraz Holandię, ukonstytuowała podłoże do obrotu towarowego zewnętrznego i wewnętrznego na unijnym obszarze celnym. Zgodnie z art. 28 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), „unia celna rozciąga się na całą wymianę towarową” obejmującą obrót towarowy z państwami członkowskimi, jak również z państwami trzecimi. W pierwszym przypadku dotyczy zakazu stosowania „ceł przywozowych i wywozowych między państwami członkowskimi oraz wszelkich opłat o skutku równoważnym” (TFUE: art. 28, ust. 1). W drugim przypadku zawiera stosowanie jednolitego ustawodawstwa celnego i wspólnej polityki handlowej w stosunku do państw trzecich.

Zarówno w pierwszym przypadku, jak i drugim, mamy do czynienia ze swobodą przepływu towarów (ang. *free movement of goods*) (European Union WW/W; Barcz 2011: s. 2–4), gdzie obrót towarowy z państwami członkowskimi określany jest jako wewnątrzunijna dostawa lub nabycie towarów, zaś obrót towarowy z państwami trzecimi dotyczy eksportu i importu towarów. Oba te poziomy obrotu towarowego są ze sobą bezpośrednio powiązane, ponieważ przywożone towary po przekroczeniu granicy celnej i dopełnieniu formalności celnych mogą swobodnie przemieszczać się po całym unijnym obszarze celnym. W związku z tym kontrola celna ma zasadnicze znaczenie dla zapewnienia właściwego funkcjonowania rynku wewnętrznego (Erkoreka 2020), w tym swobody przepływu towarów i pozostałych swobód, tj. swobody przepływu, usług, kapitału i siły roboczej.

Problematyka unii celnej UE w oparciu o obsługę celną towarów w literaturze przedmiotu jest najczęściej analizowana przez pryzmat ekonomicznych kosztów odprawy celnej (Urciuoli et al. 2013), efektywności odpraw celnych (Gani 2016), radzenia sobie z niepewnością odprawy celnej w globalnym zaopatrzeniu (Sawhney, Sumukadas 2005), *customs compliance* (Grainger 2008), projektowania i wdrażania komponentów w logistyce celnej (Deng, Chen 2009), systemów celnych oraz odprawy celnej konkretnego towaru czy też wprowadzanych towarów podrabianych (Kennedy 2020). Powiązanie unii celnej z jej zasadami w zakresie swobody przepływu towarów stanowi w obsłudze celnej towarów poważną lukę w wiedzy.

Celem niniejszego artykułu na płaszczyźnie teoretycznej jest dokonanie analizy zasad konstrukcyjnych unii celnej w zakresie obrotu towarowego oraz perspektyw i wyzwań w kontekście planowanej reformy unii celnej na bazie projektowanych regulacji prawa celnego. Na płaszczyźnie empirycznej celem przedstawionych rozważań jest identyfikacja ochrony interesów finansowych UE i jej państw członkowskich oraz określenie poziomu indeksu celnego, który wpływa na jakość obsługi celnej towarów.

Hipoteza badawcza zakłada, że unia celna stanowi podstawę prawną dla swobody przepływu towarów w obrocie celnym, gdzie przepisy prawa celnego konstytuują obsługę celną towarów oraz wpływają na ochronę przed nieuczciwym i nielegalnym handlem, zapewniając również ochronę interesów finansowych UE i jej państw członkowskich.

W kontekście współczesnych wyzwań handlowych (handlu elektronicznego i napływu towarów podrabianych) szczególnie istotna staje się obsługa celna towarów oraz nadzór nad nią przy wprowadzaniu towarów na obszar celny UE i ich wyprowadzeniu z tego obszaru, jak też ochrona interesów finansowych UE i jej państw członkowskich. W związku z tym, w niniejszym badaniu postawiono następujące **pytania badawcze**:

- W jaki sposób zasady konstrukcyjne funkcjonowania unii celnej kształtują obrót towarowy?
- Czy obecne przepisy w zakresie obsługi celnej towarów w ramach unii celnej są niedostosowane do obrotu towarowego i osłabiają ochronę interesów finansowych UE?
- Czy projektowana reforma unii celnej ma swoje uzasadnienie praktyczne?

Metodologia

W niniejszym artykule podejmowana jest problematyka funkcjonowania unii celnej oraz jej zasad konstrukcyjnych, które stanowią podstawę dla swobodnego przepływu towarów nie tylko w obrocie wewnętrznym między państwami członkowskim, ale również w obrocie zewnętrznym między państwami trzecimi w oparciu o realizację zasad obrotu towarowego, gdzie przepisy celne stanowią podstawę zarządzania unią celną i dokonywaną odprawą celną towarów. Odniesiono się także do projektowanych założeń reformy unii celnej, które wpłyną nie tylko na obsługę celną towarów, ale również na ochronę interesów finansowych UE i jej państw członkowskich.

Zastosowane **metody badawcze** obejmują: analizę prawną, metodę opisową oraz porównawczą. Artykuł składa się z trzech części. W pierwszej wskazano zasady konstrukcyjne unii celnej oraz ich związek z obrotem celnym towarów i podstawowymi zasadami prawa, poszukując jednocześnie odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób zasady konstrukcyjne funkcjonowania unii celnej kształtują obrót towarowy. W kolejnej części dokonano analizy obecnej obsługi celnej w oparciu o przepisy prawa celnego, poszukując jednocześnie odpowiedzi na pytanie, czy obecne przepisy celne w zakresie obsługi celnej towarów w ramach unii celnej wpływają pozytywnie na obsługę celną towarów i ochronę interesów finansowych UE. W trzeciej części artykułu analizie poddano projektowane zmiany w ramach reformy unii celnej, poszukując odpowiedzi na pytanie, czy projektowana reforma ma swoje uzasadnienie praktyczne.

Zasady konstrukcyjne unii celnej a obrót celny towarów

W początkowym okresie funkcjonowania unii celnej głównym jej celem było usunięcie części barier w handlu między państwami członkowskimi oraz zacieśnienie współpracy politycznej i gospodarczej, przy czym założono optymistycznie, że stworzenie jednolitego ustawodawstwa celnego nastąpi stosunkowo szybko. Praktyka pokazała, że proces ten zajął 24 lata i zaowocował wprowadzeniem jednolitych przepisów prawa celnego dopiero w 1992 roku. Wówczas przyjęto wspólnotowy kodeks celny (Rozporządzenie Rady (EWG) nr 2913/92), a rok później – przepisy wykonawcze (Rozporządzenie Komisji (EWG) nr 2454/93). Przepisy te z licznymi nowelizacjami obowiązywały do 30 kwietnia 2016 r., pomimo podejmowania kilku prób wdrożenia nowych przepisów celnych: w 2008 r. – zmodernizowanego kodeksu celnego (Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 450/2008), a w 2013 r. – unijnego kodeksu celnego (Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 952/2013). Pomimo, że te akty prawne wchodziły w życie, jednakże nie były stosowane. Ostatecznie unijny kodeks celny (dalej: UKC) zaczął być stosowany od 1 maja 2016 r. na całym obszarze celnym UE.

Nie ulega wątpliwości, że zasady obrotu celnego towarów podlegają bezpośrednio pod przepisy prawa celnego i jednocześnie stanowią główne podłoże dla konstrukcji wspólnego rynku unijnego w zakresie swobody przepływu towarów. Dlatego też UE położyła nacisk na wyeliminowanie pozostałych przeszkód w swobodnym przepływie towarów w celu stworzenia rynku wewnętrznego. Proces ten przyspieszył się w 2013 r. wprowadzeniem „pakietu bezpieczeństwa produktów i nadzoru rynku” (ang. *product safety and market surveillance*, zob. European Commission WW/Wa), który przyjął Parlament w 2019 r. w formie rozporządzenia 2019/1020 w celu zwiększenia nadzoru rynku i zapewnienia zgodności z przepisami (zob. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2019/1020). Następnie zaktualizowane zostały zasady bezpieczeństwa produktów, mające na celu zagwarantowanie wysokich standardów bezpieczeństwa wszystkich produktów sprzedawanych w UE, zarówno w internecie, jak i w trybie offline. Zasady te zostały opublikowane w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/988 z dnia 10 maja 2023 r. w sprawie ogólnego bezpieczeństwa produktów.

Swoboda przepływu towarów nie ma jednak charakteru absolutnego, ma swoje ograniczenia, które bezpośrednio podporządkowane są ochronie rynku unijnego czy też państw członkowskich i przybierają formę rozmaitych ograniczeń taryfowych i pozataryfowych. Podstawowym ograniczeniem taryfowym są kontyngenty taryfowe, zwane również koncesjami celnymi, gdzie określona ilość lub wartość towarów może być przywieziona na unijny obszar celny po obniżonej lub zerowej stawce celnej, która zawarta jest w taryfie celnej (European Commission WW/Wb). Wykaz towarów rolnych i przemysłowych objętych tymi środkami i sposób zarządzania nimi zawarty jest w Rozporządzeniu Rady (UE) 2023/2880, zaś wykaz produktów rybołówstwa objętych autonomicznymi kontyngentami taryfowymi zawarto w Rozporządzeniu Rady (UE) 2023/2720. Kontyngenty na produkty ze stali uregulowane są w Rozporządzeniu

wykonawczym Komisji (UE) 2023/1301. Kolejnym instrumentem z tej grupy mogą być embargo, czyli zakaz przywozu lub wywozu określonych towarów, który zazwyczaj wprowadzony jest czasowo, np. zakaz przywozu i wywozu towarów do Rosji (Gwardzińska, Chackiewicz 2023).

W ramach grupy środków pozataryfowych stosowane są ograniczenia ilościowe, podatki od importu, nadzór importu, opłaty wyrównawcze, normy techniczne, wymagania sanitarne i fitosanitarne, które towar musi spełnić, aby mógł być wprowadzony na dany rynek. Środki te mogą mieć charakter ogólny, związany np. z problemami z wdrażaniem i egzekwowaniem unijnego prawa na szczeblu krajowym, brakującymi lub różniącymi się rozwiązaniami w zakresie e-administracji, czy też skomplikowanym poborem podatku VAT w handlu wewnątrzunijnym. Mogą mieć również charakter specyficzny dla sektora i dotyczyć wyłącznie danego sektora, określonych rynków towarów, usług lub sprzedaży detalicznej (Szczepański 2017).

Swoboda przepływu towarów w obrocie zewnętrznym z państwami trzecimi podlega bezpośrednio pod jednolite przepisy prawa celnego, które obejmują: unijny kodeks celny oraz przepisy uzupełniające lub wykonawcze, wspólną taryfę celną; przepisy ustanawiające unijny system zwolnień celnych; umowy międzynarodowe zawierające przepisy z zakresu prawa celnego, jeżeli mają one zastosowanie w Unii (art. 5 pkt 2 UKC). Pomimo osiągnięcia swobody przepływu towarów z państwami trzecimi poprzez stworzenie jednolitych przepisów celnych, nadal istnieją niedociągnięcia w zakresie sprawowanego nadzoru nad przepływem towarów przez administracje celne poszczególnych państw. Tutaj należy zgodzić się z tezą Michaela Stürmera (2010), że stosowanie swobody przepływu towarów, podobnie jak ma to miejsce w przypadku pozostałych swobód, „opiera się jedynie na kontroli, czy dany środek stosowany przez państwo członkowskie jest zgodny ze swobodami podstawowymi”, a więc następuje eliminacja ograniczeń wspólnego rynku na drodze integracji negatywnej, przy czym konkretna realizacja swobód podstawowych jest zastrzeżona dla prawa wtórnego UE, czyli rozporządzeń, dyrektyw, decyzji oraz zaleceń i opinii.

Obrót towarowy w literaturze przedmiotu przypisany jest do pięciu zasad prawa: trzy pierwsze wynikają z uregulowań prawa gospodarczego, jedna jest fundamentalną zasadą państwa prawa w zakresie dostępu do informacji publicznej, i tylko jedna zasada pochodzi z prawa celnego. Są to:¹

- *zasada wolności obrotu towarowego z zagranicą* – gwarantuje każdemu podmiotowi mającemu siedzibę na obszarze celnym UE wolność obrotu towarowego z zagranicą;²
- *zasada równego traktowania podmiotów* – wszystkie podmioty niezależnie od formy prawnej, ich wielkości czy poziomu prowadzonej działalności mają te same prawa i obowiązki, które z mocy prawa mają charakter normatywny;
- *zasada równego traktowania towarów* – wszystkie towary „tego samego rodzaju

¹ Na podstawie publikacji: Czyżowicz 2004: s. 20-23.

² Wyjątki dotyczą reglamentacji działalności gospodarczej w formie koncesji, licencji czy zezwoleń, oraz czasowego embargo.

i ilości, niezależnie od tego skąd pochodzą lub dla kogo są przeznaczone, poddawane są identycznemu traktowaniu" (Czyżowicz 2004);

- *zasada powszechności cel i opłat celnych* – w związku z importowym charakterem taryfy celnej, wszystkie towary przywożone na obszar celny UE związane są z koniecznością uregulowania należnego cła, o ile w taryfie celnej określona jest stawka celna;³
- *zasada powszechnego dostępu do informacji o prawie celnym* – stanowi jedną z fundamentalnych zasad państwa prawa, ale informacja ta dotyczyć może tylko faktycznego przywozu towaru na unijny obszar celny lub faktycznego ich wywozu z unijnego obszaru celnego.

Jednakże obrót towarowy w oparciu o przepisy prawa celnego podlega pod główne zasady prawa, do których zaliczamy:

- *zasadę nieodwoływalności zgłoszenia celnego* – konsekwencją tej zasady jest obowiązek przedstawienia prawidłowego zgłoszenia, który ciąży na każdym zgłaszającym;⁴
- *zasadę wyboru procedury celnej* – „zgłaszający może wybrać procedurę celną, którą będą objęte towary, na warunkach przewidzianych dla tej procedury, bez względu na rodzaj, ilość, kraj pochodzenia, wysyłki lub przeznaczenia towarów" (Rozporządzenie 952/2013: art. 150);⁵
- *zasadę customs compliance* – zdolność podmiotów prawa celnego do wypełnienia obowiązków prawnych w zakresie dopełnienia formalności celnych oraz zasad i procedur dotyczących odprawy celnej eksportowej lub importowej towarów w elektronicznym środowisku celnym „e-Cło”.

Wskazane zasady oraz przepisy prawa celnego w ramach unii celnej, według artykułu 3 UKC, mają na celu w szczególności:

- a) ochronę interesów finansowych Unii i jej państw członkowskich;
- b) ochronę Unii przed nieuczciwym i nielegalnym handlem przy równoczesnym wspieraniu legalnej działalności gospodarczej;
- c) zapewnianie bezpieczeństwa i ochrony Unii i jej mieszkańców oraz ochronę środowiska, w stosownych przypadkach w ścisłej współpracy z innymi organami;
- d) utrzymanie należytej równowagi pomiędzy kontrolami celnymi a ułatwianiem legalnej wymiany handlowej." (Rozporządzenie 952/2013: art. 3)

³ Zupełnie innym zasadom podlegają opłaty celne, które uregulowane są na poziomie narodowym poszczególnych państw członkowskich.

⁴ Gdyby zgłaszający mógł w każdej chwili zmienić swoje zgłoszenie, organy celne nie miałyby pewności co do wiarygodności informacji dostarczonych przy pierwotnym zgłoszeniu. To miałyby negatywne skutki dla szybkości realizacji operacji celnych, jak również i skuteczności kontroli przeprowadzanych przez organy celne (Gwardzińska 2022).

⁵ Pomimo, że zasada ta jest podstawowym wyborem dotyczącym przeznaczenia celnego towarów w obłudze celnej, to nie jest zasadą samodzielną i wolnością absolutną, gdyż wybór procedury jest ograniczony ogólnymi zasadami prawnymi konstytuującymi zasadę wyboru procedury celnej oraz warunkami przewidzianymi dla danych procedur celnych.

Proces obsługi celnej towarów w UE

W związku z funkcjonowaniem unii celnej istnieje możliwość dokonywania obsługi celnej towarów przez poszczególne państwa członkowskie w obojętnie jakim państwie członkowskim na unijnym obszarze celnym. Nie ma również obligatoryjnego wymogu korzystania z agentów celnych czy brokerów celnych, a zatem każdy jest uprawniony do dokonywania czynności prawnych w zakresie obsługi celnej towarów, zarówno importowej, jak i eksportowej (Gwardzińska 2018). Pomimo, że proces eksportu jest stosunkowo prostszy od importu, gdyż nie jest związany z określeniem zobowiązań celno-podatkowych, to również wymaga dopełnienia formalności celnych. Cały proces obsługi celnej towarów na unijnym obszarze celnym odbywa się w systemach elektronicznych i obejmuje:

- złożenie przywózowej lub wywózowej deklaracji skróconej – wyprzedzająco przed dostarczeniem towaru na unijny obszar celny lub wyprowadzeniem jego z tego obszaru. Informacje te służą organom celnym do przeprowadzania stosownej analizy ryzyka w zakresie ochrony i bezpieczeństwa;
- dostarczenie fizycznie towaru do urzędu celnego lub wyznaczonego miejsca;
- przedstawienie towaru organowi celnemu, czyli powiadomienie organu celnego zgodnie z art. 5 pkt 33 UKC „o przybyciu towarów do urzędu celnego lub innego miejsca wyznaczonego lub uznanego przez organy celne oraz o ich fizycznej dostępności do kontroli celnych” (Rozporządzenie 952/2013: art.5, pkt 33);
- dostarczenie wszystkich niezbędnych dokumentów do odprawy celnej i podjęcie działań niezbędnych do nadania towarowi jednego z przeznaczeń celnych: zgłoszenia do procedury celnej, zrzeczenia na rzecz skarbu państwa lub zniszczenia towaru (dwa ostatnie sposoby nie mają zastosowania w eksporcie towarów).

Zgłoszenie towaru do procedury celnej jest podstawowym sposobem postępowania z towarem, a więc obsługa celna towarów koncentruje się głównie na odprawie celnej towarów w konkretnej procedurze celnej. Do procedur celnych o charakterze eksportowym zaliczamy: procedurę wywozu, tranzytu wewnętrznego oraz procedurę uszlachetniania biernego, gdzie wywozimy towary o statusie celnym unijnym, zaś w przypadku procedur celnych o charakterze importowym, towary te posiadają status celny towarów nieunijnych. Zaliczamy tutaj następujące procedury celne: dopuszczenie do obrotu, tranzyt, składowanie celne, wolne obszary celne, odprawę czasową, końcowe przeznaczenie oraz uszlachetnianie czynne.

W procedurach wywózowych obowiązuje generalna zasada, która zakłada, że każdy towar unijny opuszczający unijny obszar celny, powinien być zgłoszony do procedury wywozu. Wyjątek stanowi procedura uszlachetniania biernego i tranzytu wewnętrznego. W przypadku procedur wywózowych/eksportowych nie ma również zastosowania unijna taryfa celna, która obowiązuje tylko w stosunku do importowanych towarów, pomimo istnienia przepisów dotyczących długu celnego w wywozie. Jak na razie, w unijnym obrocie celnym jest to przepis martwy (Gwardzińska E., Gwardzińska Ż. 2021).

W procedurach importowych generalna zasada zakłada, że każdy towar nieunijny wprowadzony na unijny obszar celny podlega należnościom celnym przywózowym,

zgodnie z unijną taryfą celną. Wyjątek stanowi procedura składu celnego, wolnych obszarów celnych i tranzytu zewnętrznego, które z mocy prawa zawieszają należności celno-podatkowe.

W stosunku do importowych towarów powstaje zobowiązanie do uiszczenia długu celnego, który powinien być zapłacony w terminie 10 dni, licząc od dnia powiadomienia o nim. Określenie i pobór należności celnych odbywa się w oparciu o elementy konstrukcyjne (wartość celną towarów, stawkę celną zawartą w taryfie celnej oraz pochodzenie towarów), które stanowią podstawę do wyliczenia należnego cła oraz podatku VAT w imporcie towarów oraz podatku akcyzowego (podatki te nie wchodzą w zakres należności celnych). Dochody z ceł pobierane przez poszczególne państwa członkowskie UE odprowadzane są do budżetu unijnego, zgodnie z zasadą, że państwa członkowskie zatrzymują kosztem poboru 25% tej kwoty i przeznaczają ją na potrzeby związane z funkcjonowaniem organów celnych (jak ma to miejsce w Polsce), pozostałe 75%⁶ zasila budżet unijny.

Wprowadzone towary nieunijne (podobnie jak ma to miejsce w stosunku do wyprawianych towarów) podlegają „zakazom i ograniczeniom, jakie są uzasadnione względami między innymi moralności publicznej, porządku publicznego lub bezpieczeństwa publicznego, ochrony zdrowia i życia ludzi, zwierząt lub roślin, ochrony środowiska, ochrony dóbr kultury narodowej posiadających wartość artystyczną, historyczną lub archeologiczną oraz ochrony własności przemysłowej lub handlowej, w tym kontroli prekursorów narkotyków, towarów naruszających pewne prawa własności intelektualnej oraz gotówki, a także wdrażania środków ochrony zasobów rybołówstwa i zarządzania tymi zasobami oraz środków polityki handlowej” (Rozporządzenie 952/2013; art. 134, ust. 1).

Tabela 1. Pobór cła (100%) w poszczególnych państwach członkowskich w UE w latach 2007–2022, mln euro

Państwo	Rok						
	2007	2012	2015	2018	2020	2021	2022
Austria	267,5	228,5	259,7	265,3	262,0	215,9	288,8
Belgia	2 230,4	2 106,6	2 365,1	2 612,2	2 409,0	1 723,9	3029,6
Bułgaria	62,1	60,5	79,4	120,5	109,0	160,1	166,2
Chorwacja	x	x	52,1	45,9	47,1	42,0	62,6
Cypr	46,3	27,0	24,5	28,8	32,1	30,9	39,2
Czechy	223,1	253,6	299,6	333,3	311,3	297,9	394,9
Dania	396,8	403,1	437,5	426,1	422,3	361,0	466,1
Estonia	33,0	29,5	33,7	41,2	41,6	42,7	66,2

⁶ Zgodnie z Decyzją Rady (UE, Euratom) 2020/2053; art. 9.

Finlandia	187,8	184,3	166,0	173,3	174,1	156,8	223,1
Francja	1 651,3	1 948,2	2 093,9	2 092,4	2 066,0	1 766,2	2259,2
Grecja	296,2	162,3	181,5	225,3	253,4	214,1	690,3
Hiszpania	1 671,2	1 436,0	1 751,9	1 910,1	1 672,7	1 528,0	2040,1
Holandia	2 161,5	2 529,7	2 910,0	3 136,8	3 969,4	2 957,4	3709,2
Irlandia	290,4	271,4	374,6	357,3	293,3	389,9	488,2
Litwa	56,5	63,1	97,7	114,1	125,3	123,2	151,6
Luksemburg	24,7	15,7	22,0	25,1	24,1	16,4	16,2
Łotwa	37,0	32,5	39,6	53,3	48,1	59,3	66,0
Malta	13,2	12,5	15,7	16,1	16,0	73,4	21,4
Niemcy	3 967,8	4 476,1	5 096,5	5 035,3	4 838,3	3 819,5	4894,0
Polska	399,7	479,6	678,3	918,7	991,1	1 122,0	918,7
Portugalia	154,5	159,3	156,9	219,9	204,8	170,7	219,9
Rumunia	173,0	171,6	168,6	219,8	229,7	217,3	296,7
Słowacja	115,5	122,7	117,2	116,7	99,5	371,6	115,1
Słowenia	109,6	86,6	83,6	88,0	97,4	126,4	221,1
Szwecja	555,8	612,9	672,1	618,6	603,3	522,9	642,7
Węgry	141,3	125,2	168,5	241,4	221,3	199,4	366,6
Wielka Brytania	2 943,2	3 605,4	4 256,4	3 680,7	3 292,6	x	x
Włochy	2 056,8	2 077,4	2 247,7	2 279,7	1 978,5	1 867,9	2784,9
Ogółem (100%)	20 266,2	21 681,1	24 850,3	25 395,9	24 833,2	18 576,8	24 638,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: *EU spending and revenue – Data 2000-2023* (European Commission 2024).

Dane zawarte w Tabeli 1 pokazują, że do roku 2018 ogólny pobór ceł w Unii Europejskiej wzrastał w ujęciu wartościowym, osiągając w tym roku 25395,9 mln euro, choć już w niektórych państwach uwidoczniło się znaczne zmniejszenie poboru ceł. Dotyczyło to takich państw jak: Chorwacja, Dania, Irlandia, Niemcy, Szwecja oraz Wielka Brytania. W pozostałych państwach w 2018 roku odnotowano wzrost dochodów z ceł. Od roku 2020 nastąpił spadek poboru ceł we wszystkich państwach członkowskich UE w stosunku do lat ubiegłych. Było to wynikiem spowalniania gospodarki nie tylko unijnej, ale również i światowej, w związku z pandemią Covid-19 i wprowadzonymi ograniczeniami działalności gospodarczej. Obniżenie popytu globalnego wzmocnione zostało dodatkowo obniżeniem eksportu i importu. Natomiast w 2022 roku odnotowano wzrost dochodu z poboru ceł w większości państw członkowskich, co spowodowało, że ogólna kwota w UE osiągnęła wartość 24833,2 mln euro.

W analizowanym okresie niekwestionowanymi liderami w poborze należnego cła okazały się Niemcy, Wielka Brytania, Holandia, Belgia, Francja i Hiszpania. Państwa te wykorzystywały dobrodziejstwa unii celnej – możliwość dokonania odprawy celnej w obojętnie jakim państwie członkowskim UE na unijnym obszarze celnym, a zatem odprawy celne w tych państwach stały się najbardziej konkurencyjne w stosunku do innych państw członkowskich.

Poważnym problemem w obecnie obowiązujących przepisach celnych jest brak konkretnych definicji pojęcia eksportera i importera. Istnieje tylko ujęcie definicyjne *eksportera* (Gwardzińska, Tymińska 2018), gdzie może nim być osoba, która spełnia łącznie trzy warunki: (1) posiada siedzibę na obszarze celnym Unii Europejskiej; (2) posiada umowę z odbiorcą w państwie trzecim; (3) jest uprawniona do decydowania o wysłaniu towarów do miejsca przeznaczenia poza obszarem celnym UE. W przypadku osoby prywatnej – musi ona spełniać łącznie dwa warunki: posiadać siedzibę na obszarze celnym Unii Europejskiej oraz przewozić towary w bagażu osobistym.

Nie ma jednak ujęcia definicyjnego *importera*. Brak definicji legalnej importera w prawie celnym w znacznym stopniu utrudnia stosowanie przepisów celnych. Importerem jest osoba, która ma siedzibę na obszarze celnym UE i dokonuje dopuszczenia do obrotu sprowadzonych towarów. Niekoniecznie jest nim osoba, która wprowadziła towar z państwa trzeciego. Jest to jednak ujęcie osoby importera – przedsiębiorcy. W szerszym ujęciu importerem może być także osoba prywatna mająca siedzibę na obszarze celnym Unii, przywożąca towary nieunijne na unijny obszar celny i nie koniecznie dopuszczająca je do obrotu, jak też każda osoba mająca siedzibę na obszarze celnym Unii, która jest odpowiedzialna za przywóz towarów na obszar celny i nie koniecznie dopuszczająca je do obrotu (Gwardzińska, 2019).

Pomimo jednolitego stosowania przepisów celnych i zasad obrotu towarowego, obsługa celna towarów z państwami trzecimi nie jest jednolita. Związane jest to z różnymi standardami stosowanych kontroli celnych i brakiem jednolitego systemu egzekwowania nieprzestrzegania prawa celnego, który zgodnie z zasadą subsydiarności prawa unijnego podlega pod jurysdykcję narodową poszczególnych państw członkowskich. Ponadto, Unia traci dochody z ceł (Komisja Europejska 2023a) w przypadku nadużyć w odniesieniu do towarów o wartości progu 150 euro, poniżej którego nie pobiera się należności celnych. „W 2022 r. 890 mln transakcji w handlu elektronicznym zgłoszono przy użyciu deklaracji H7, co stanowi 73% wszystkich zgłoszeń przywozowych, ale jedynie 0,5% całkowitej wartości przywozu. Problemy związane z transakcjami w handlu elektronicznym dotyczą również przestrzegania zakazów i ograniczeń stosowanych w UE w związku z ryzykiem niefinansowym.” (Komisja Europejska 2023b: s. 8).

Opracowany przez Bank Światowy komponent indeksu celnego, który mierzy poziom efektywności obsługi celnej na arenie międzynarodowej w ramach ogólnego indeksu logistyki międzynarodowej, pozwala postawić tezę, że indeks ten stanowi o standardach w obsłudze celnej towarów, bez których współczesny handel międzynarodowy nie tylko towarów, ale również i usług nie miałby racji bytu i dalszego rozwoju (Tabela 2).

Tabela 2. Indeks celny w Unii Europejskiej w latach 2007–2023

Państwo	Indeks celny						
	2007	2010	2012	2016	2018	2022	2023
Austria	4.06	3.76	3.89	4.10	4.03	4.0	3.7
Belgia	3.89	3.94	3.98	4.11	4.04	4.0	3.9
Bułgaria	2.87	2.83	3.21	2.81	3.03	3.2	3.1
Chorwacja	2.71*	2.77*	3.16*	3.16	3.10	3.3	3.0
Cypr	2.92	3.13	3.24	3.00	3.15	3.2	2.9
Czechy	3.13	3.51	3.14	3.67	3.68	3.3	3.0
Dania	3.86	3.85	4.02	3.82	3.99	4.1	4.1
Estonia	2.95	3.16	2.86	3.36	3.31	3.6	3.2
Finlandia	3.82	3.89	4.05	3.92	3.97	4.2	4.0
Francja	3.76	3.84	3.85	3.90	3.84	3.9	3.7
Grecja	3.36	2.96	2.83	3.24	3.20	3.7	3.2
Hiszpania	4.18	3.63	3.70	3.73	3.83	3.9	3.6
Holandia	3.52	4.07	4.02	4.19	4.02	4.1	3.9
Irlandia	3.91	3.99	3.52	3.79	3.51	3.6	3.4
Litwa	2.78	3.13	2.95	3.63	3.02	3.4	3.2
Luksemburg	3.54	3.98	3.82	4.22	3.63	3.6	3.6
Łotwa	3.02	3.25	2.78	3.33	2.81	3.5	3.3
Malta	x	2.82	3.16	3.07	2.81	3.3	3.4
Niemcy	4.10	4.11	4.03	4.23	4.20	4.1	3.9
Polska	3.04	3.44	3.43	3.43	3.53	3.6	3.4
Portugalia	3.38	3.34	3.50	3.41	3.64	3.4	3.2
Rumunia	2.91	2.84	3.00	2.99	3.12	3.2	2.7
Słowacja	2.92	3.24	3.03	3.34	3.03	3.3	3.2
Słowenia	3.14	2.87	3.29	3.18	3.31	3.3	3.4
Szwecja	4.08	4.08	3.85	4.20	4.05	4.0	4.0
Węgry	3.15	2.99	3.17	3.43	3.42	3.2	2.7
Wielka Brytania	3.99	3.95	3.90	4.07	3.99	3.70**	3.50**
Włochy	3.58	3.64	3.67	3.76	3.74	3.7	3.4
Średni indeks	3.44	3.47	3.47	3.61	3.54	3.62	3.39

Legenda: *Państwo, które nie było członkiem UE w danym roku.

** Wielka Brytania wystąpiła z UE 31.01.2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z publikacji: *Logistics performance index 2007, 2010, 2012, 2016, 2018, 2022* (World Bank Group WW/W).

Rok 2023 opracowano na podstawie publikacji: *Connecting o Compete 2023...* (The World Bank 2023).

Jak pokazuje *Tabela 2*, średni indeks celny w UE wzrósł z 3,44 w roku 2007 do 3,61 w roku 2016. W 2018 r. spadł do poziomu 3,54, następnie w 2022 r. wzrósł do 3,62, by w 2023 r. osiągnąć poziom tylko 3,39. Można przypuścić, że za taki stan rzeczy odpowiada niejednolita praktyka wdrażania systemów elektronicznych, brak jednolitego algorytmu stosowanego przy kontrolach celnych opartych na analizie ryzyka i częstotliwości dokonywanych kontroli oraz brak stosowania niejednorodnych sankcji za naruszenia prawa celnego. Szacuje się, że koszty odprawy celnej w UE wynoszą od 12,5 do 23 miliardów euro. Do powyższych kosztów zaliczają się opóźnienia w transzycie towarów oraz koszty alternatywne (Urciuoli et al. 2013).

Wyzwania w kontekście reformy unii celnej

Rada ds. Kontroli Regulacyjnej określiła pięć głównych obszarów wskazujących na konieczność przeprowadzenia reformy (Komisja Europejska 2023b):

- Trudności w zakresie realizacji zadań przez organy celne, polegające na ochronie interesów finansowych Unii ze względu na stale rosnące wymagania niefinansowe w ramach polityk sektorowych (bezpieczeństwo produktów, ochrona zdrowia i życia ludzi, zwierząt, roślin, środowiska itp.). Tylko niewielka część obrotu celnego podlega fizycznej kontroli, więc „organy celne muszą polegać na zarządzaniu ryzykiem, które obecnie nie jest jednak wystarczająco skuteczne, jednolite ani kompleksowe na szczeblu UE” (Komisja Europejska 2023b: s. 11, pkt 1).
- Poważne obciążenia administracyjne dla podmiotów działających zgodnie z prawem ze względu na przekazywanie „podobnych informacji na temat towarów kilkakrotnie w łańcuchu dostaw różnym organom za pomocą wielu, nie zawsze interoperacyjnych systemów informatycznych” (Komisja Europejska 2023b: s. 11, pkt 2).
- Organów celne nie są przygotowane do radzenia sobie ze wzrostem ilości zgłoszeń i towarów ze względu na obecny model celny, który jest nieodpowiedni dla handlu elektronicznego. „Gwałtowny wzrost transakcji w handlu elektronicznym spowodował, że charakter handlu uległ zmianie – tradycyjnie do Unii docierały ładunki towarów przywożonych w dużych ilościach, a obecnie obserwuje się miliony małych przesyłek przesyłanych bezpośrednio indywidualnym konsumentom” (Komisja Europejska 2023b: s. 11, pkt 3).
- Organów celne ponoszą dodatkowe koszty, brakuje elastyczności, a skuteczne korzystanie z danych jest utrudnione ze względu na ich jakość, dostęp i analizę, pomimo ich postaci cyfrowej. Analiza ryzyka i kontrole celne opierają się na danych, które są „rozdrobione i powielane w wielu systemach w zdecentralizowanej celnej infrastrukturze informatycznej” (Komisja Europejska 2023b: s 11–12, pkt 4).
- „Występują znaczne różnice między państwami członkowskimi we wdrażaniu operacyjnym pod względem procedur i metod kontroli, wdrażania uproszczeń oraz sankcji nakładanych w związku z naruszeniami przepisów prawa celnego. Nie istnieje żadna odpowiednia ogólnounijna analiza ryzyka służąca prawidło-

wemu nadzorowaniu przepływów handlowych i wykrywaniu handlu niezgodnego z przepisami, a podmioty działające niezgodnie z przepisami mogą wybierać miejsca wprowadzenia towarów do UE o niskim poziomie kontroli." (Komisja Europejska 2023b: s. 12, pkt 5).

Projektowane przepisy nowego kodeksu celnego mają na celu znaczne uproszczenie procesów celnych dla przedsiębiorstw, zwłaszcza dla najbardziej wiarygodnych (ang. *Trust & Check*, szerzej: Gwardzińska 2024). „Obejmując transformację cyfrową, reforma ograniczy uciążliwe procedury celne, zastępując tradycyjne zgłoszenia inteligentniejszym, opartym na danych podejściu do monitorowania importu. Jednocześnie organy celne będą dysponować narzędziami i zasobami, aby odpowiednio oceniać i zatrzymywać import, który stanowi realne zagrożenie dla UE, jej obywateli i gospodarki." (*Reforma unii celnej* WWWW).

Główne cechy reformy są następujące:

- „Utworzenie nowego organu – Urzędu UE ds. Celnym, zdecentralizowanej agencji mającej na celu dzielenie się fachową wiedzą i zasobami między państwami członkowskimi. Ten nowy organ celny nadzorować będzie nowe unijne centrum danych celnych – scentralizowane centrum informacji celnej, które stanie się motorem nowego systemu i ułatwi komunikację między organami celnymi a przedsiębiorstwami" (*Reforma unii celnej* WWWW).
- Uproszczenie procesu przesyłania i gromadzenia informacji celnych – przedsiębiorstwa będą musiały wchodzić w interakcje tylko z jednym portalem do wprowadzania informacji celnych i przesyłać dane tylko raz dla wielu przesyłek.
- Wprowadzenie zasady „uznanego za importera" (ang. *deemed importer*) w odniesieniu do sprzedaży na odległość.
- Zniesienie zwolnienia celnego dla towarów o wartości poniżej 150 euro.
- Wdrożenie instytucji *Trust & Check* – najbardziej zaufanych handlowców, którzy „będą mogli wprowadzać swoje towary do obrotu w UE bez aktywnej interwencji celnej". (*Reforma unii celnej* WWWW).

Wskazane powyżej główne obszary projektowanej reformy unii celnej są efektem korekcyjnym niedostosowania przepisów celnych do zmian w handlu towarami oraz do realizacji procesów celnych w systemach elektronicznych. Zniesienie zwolnienia celnego dla towarów o wartości poniżej 150 euro nie będzie już stanowiło bodźca do zaniżania wartości celnej i podziału przesyłek na mniejsze, aby uniknąć należnego cła. Usprawnienie funkcjonowania elektronicznych procesów celnych oraz zadbanie o uszczelnienie dochodów z ceł to dwie zasadnicze przestanki uzasadniające praktycznie reformę unii celnej.

Podsumowanie

W wyniku przeprowadzonych badań zrealizowano wskazany cel badawczy, zarówno na bazie teoretycznej, gdzie dokonano analizy zasad konstrukcyjnych unii celnej w zakresie obrotu towarowego, wypełniając tym samym lukę w wiedzy, jak i empirycznej, której rozważania przyczyniły się jednocześnie do stworzenia podłoża weryfikacyjnego

dla założonej hipotezy badawczej. Brzmiała ona następująco: unia celna stanowi podstawę prawną dla swobody przepływu towarów w obrocie celnym, gdzie przepisy prawa celnego konstytuują obsługę celną towarów i wpływają na ochronę przed nieuczciwym i nielegalnym handlem, zapewniając również ochronę interesów finansowych UE i jej państw członkowskich.

Weryfikacja hipotezy wymagała odpowiedzi na trzy pytania badawcze. Pierwsze z nich dotyczyło określenia zasad konstrukcyjnych unii celnej i jej wpływu na obrót towarowy. Przeprowadzone badania pokazały, że unia celna ukonstytuowała podłoże do obrotu towarowego – wewnętrznego i zewnętrznego – w oparciu o swobodę przepływu towarów. W pierwszym przypadku obejmuje zakaz stosowania ceł przywózowych i wywózowych między państwami członkowskimi oraz wszelkich opłat o skutku równoważnym. W drugim przypadku obejmuje stosowanie jednolitego ustawodawstwa celnego i wspólnej polityki handlowej w stosunku do państw trzecich. Oba te poziomy obrotu towarowego są ze sobą bezpośrednio powiązane, ponieważ przywożone towary po przekroczeniu granicy celnej i dopełnieniu formalności celnych mogą swobodnie przemieszczać się po całym unijnym obszarze celnym. Jednakże obrót towarowy podlega pod zasady prawa celnego o charakterze ogólnym i szczegółowym. Do pierwszych z nich należą: zasada wolności obrotu towarowego z zagranicą, zasada równego traktowania podmiotów, zasada równego traktowania towarów, zasada powszechności ceł i opłat celnych oraz zasada powszechnego dostępu do informacji o prawie celnym. Do zasad o charakterze szczegółowym zaliczamy: zasadę nieodwoływalności zgłoszenia celnego, zasadę wyboru procedury celnej oraz zasadę *customs compliance*.

Powyższe zasady mają na celu zarówno ochronę interesów finansowych Unii i jej państw członkowskich, jak i ochronę przed nielegalnym i nieuczciwym handlem przy równoczesnym wspieraniu legalnej działalności gospodarczej, zapewniając jednocześnie bezpieczeństwo towarów i bezpieczeństwo finansowe UE i państw członkowskich. Analiza badawcza tego obszaru, zarówno teoretyczna jak i empiryczna, doprowadziła do udzielenia odpowiedzi na drugie pytanie badawcze, dotyczące niedostosowania przepisów celnych do współczesnych realiów obrotu towarowego i spadku dochodów z ceł. W pierwszym przypadku zdiagnozowano następujące luki regulacyjne: brak ujęcia definicyjnego *importera*, różne standardy stosowanych kontroli celnych oraz brak jednolitego systemu egzekwowania nieprzestrzegania prawa celnego, który zgodnie z zasadą subsydiarności prawa unijnego podlega pod jurysdykcję narodową poszczególnych państw członkowskich, a także zwolnienie z cła przesyłek do 150 euro.

Badania empiryczne pokazały też, że Unia traci dochody z ceł. Głównym powodem są nadużycia w odniesieniu do towarów o progu wartościowym 150 euro, poniżej którego nie pobiera się należności celnych. Transakcje te dokonywane są głównie w handlu elektronicznym i stanowią 73% wszystkich zgłoszeń przywózowych, w rezultacie ogromna liczba przesyłek zwolnionych z opłat celnych daje znikome dochody z ceł. Obserwujemy istotną zmianę w obrocie towarowym na rzecz małych przesyłek. Niewątpliwie, ten model ukształtował się i rozwinął w trakcie pandemii Covid-19. Elektronizacja procesów celnych wpływa także na poziom indeksu celnego, czyli efektywność dokonywanych odpraw celnych.

Unia Europejska podjęła działania w zakresie reformy unii celnej, diagnozując pięć głównych obszarów dotyczących: metod i zakresu dokonywanych kontroli celnej, powielanych danych celnych, wzrostu ilości towarów i zgłoszeń, szczególnie małych przesyłek, wdrażania uproszczeń oraz sankcji nakładanych w związku z naruszeniami przepisów prawa celnego (szerzej: Komisja Europejska 2023a,b). Można zatem stwierdzić, że projektowana reforma unii celnej i projektowane przepisy celne mają swoje uzasadnienie praktyczne. Twierdzenie to stanowi jednocześnie odpowiedź na trzecie pytanie badawcze, które praktycznie zweryfikuje najbliższa przyszłość.

Ewa Gwardzińska – dr hab., profesor Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. Zainteresowania naukowo-badawcze: prawo celne UE, przedstawicielstwo celne, polityka celna.

Ewa Gwardzińska – Ph.D., D.Sc., professor at the Warsaw School of Economics. Scientific and research interests: EU customs law, customs representation, customs policy.

➔ Bibliografia:

- BARCZ Jan (red.) (2011), *Prawo gospodarcze Unii Europejskiej*, Warszawa.
- CZYŻOWICZ Wiesław (red.) (2004), *Prawo celne*, Warszawa.
- DECYZJA RADY (UE, Euratom) 2020/2053 z dnia 14 grudnia 2020 r w sprawie systemu zasobów własnych Unii Europejskiej oraz uchylająca decyzję 2014/335/UE, Euratom, Dz. Urz. UE L 424 z 15.12.2020.
- DENG Huifang, CHEN Junbin (2009), *Design and Implementation of Business Logic Components of RFID Middleware for Logistics Customs Clearance*, in: *2009 International Conference on E-Learning, E-Business, Enterprise Information Systems, and E-Government*, Hong Kong, China. DOI: 10.1109/EEEE.2009.82
- ERKOREKA Mikel (2020), *The European Union Customs Administration and the Fight Against Fraud*, "European Papers", vol. 5, no. 3. DOI: 10.15166/2499-8249/441
- EUROPEAN COMMISSION (WWWa), *Product safety and market surveillance*, https://commission.europa.eu/business-economy-euro/product-safety-and-requirements/product-safety/product-safety-and-market-surveillance_en (30.07.2024).
- EUROPEAN COMMISSION (WWWb), *Tariff quotas*, https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs-4/calculation-customs-duties/customs-tariff/quota-tariff-quotas-and-ceilings_en (30.07.2024).
- EUROPEAN COMMISSION (2024), *EU spending and revenue – Data 2000-2023*, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/spending-and-revenue_en (29.07.2024).
- EUROPEAN UNION (WWW), *Free movement of goods*, <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/free-movement-of-goods.html> (30.07.2024).
- GANI Azmat (2016), *The Efficiency of Customs Clearance Processes Can Matter for Trade*, "International Advances in Economic Research", vol. 22. DOI: 10.1007/s11294-015-9556-6
- GRAINGER Andrew (2008), *Customs and trade facilitation: From concept to implementation*, "World Customs Journal", vol. 2, no. 1. DOI: 10.55596/001c.91315

- GWARDZIŃSKA Ewa (2018), *Przedstawicielstwo celne w międzynarodowym obrocie towarowym*, Warszawa.
- GWARDZIŃSKA Ewa (2019), Pojęcie importera w obsłudze celnej towarów w oparciu o nowe zasady ustalania wartości celnej towaru w Unii Europejskiej, „Monitor Prawa Celnego i Podatkowego”, nr 12/2019.
- GWARDZIŃSKA Ewa (2022), Zasada nie odwoływalności zgłoszenia celnego jako podstawowa zasada obrotu towarowego w UE, „Monitor Prawa Celnego i Podatkowego”, nr 2/2022.
- GWARDZIŃSKA Ewa (2024), *Nowy projektowany status przedsiębiorcy Trust and Check w unijnym obrocie celnym*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego”, nr 3/2024. DOI: 10.33226/0137-5490.2024.3.3
- GWARDZIŃSKA Ewa, GWARDZIŃSKA Żaneta (2021), *Strengthening the Enforcement of Customs Debt within the Institution of Customs Debt Security in the EU*, „Global Trade and Customs Journal”, vol. 16, issue 11/12. DOI: 10.54648/gtcj2021078
- GWARDZIŃSKA Ewa, CHACKIEWICZ Małgorzata (2023), *A ban on the export of EU goods to Russia*, „Humanities and Social Sciences”, vol. 30, no. 2(2023). DOI: 10.7862/rz.2023.hss.12
- GWARDZIŃSKA Ewa, TYMIŃSKA Izabela (2018), *Eksterytorialne rozumienie pojęcia „eksporter” w unijnym prawie celnym*, „Monitor Prawa Celnego i Podatkowego”, nr 12/2018.
- KENNEDY Jay P. (2020), *Counterfeit Products Online*, in: T. Holt, A. Bossler (eds), *The Palgrave Handbook of International Cybercrime and Cyberdeviance*, Palgrave Macmillan, Cham. DOI: 10.1007/978-3-319-78440-3_46
- KOMISJA EUROPEJSKA (2023a), *Reforma celna*. Dokument roboczy służb Komisji *Streszczenie Sprawozdania z oceny skutków*, towarzyszący dokumentowi: Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego unijny kodeks celny i Urząd Unii Europejskiej ds. Celnych oraz uchylającego rozporządzenie (UE) nr 952/2013, SWD(2023) 141 final, Bruksela, 17.05.2023.
- KOMISJA EUROPEJSKA (2023b). Wniosek Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające unijny kodeks celny i Urząd Unii Europejskiej ds. Celnych oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 952/2013, COM(2023) 258 final, 2023/0156 (COD), Bruksela, 17.05.2023.
- REFORMA UNII CELNEJ (WWW), <https://www.podatki.gov.pl/clo/reforma-celna/> (30.07.2024).
- ROZPORZĄDZENIE Rady (EWG) nr 2913/92 z 12 października 1992 r. ustanawiające Wspólnotowy Kodeks Celny Dz. Urz. UE. L 302 z 19.10.1992.
- ROZPORZĄDZENIE Komisji (EWG) nr 2454/93 z dnia 2 lipca 1993 r. ustanawiające przepisy w celu wykonania rozporządzenia Rady (EWG) nr 2913/92 ustanawiającego Wspólnotowy Kodeks Celny, Dz. Urz. UE L 253 z 11.10.1993.
- ROZPORZĄDZENIE Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 450/2008 z dnia 23 kwietnia 2008 r. ustanawiające wspólnotowy kodeks celny (zmodernizowany kodeks celny), Dz. Urz. UE L 145 z 04.06.2008.
- ROZPORZĄDZENIE Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 952/2013 z dnia 9 października 2013 r. ustanawiające unijny kodeks celny (przekształcenie), Dz. Urz. UE L 269 z 10.10.2013.
- ROZPORZĄDZENIE delegowane Komisji (UE) 2015/2446 z dnia 28 lipca 2015 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 952/2013 w odniesieniu do szczegółowych zasad dotyczących niektórych przepisów unijnego kodeksu celnego, Dz. Urz. UE L 343 z 29.12.2015.

- ROZPORZĄDZENIE Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2019/1020 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie nadzoru rynku i zgodności produktów oraz zmieniające dyrektywę 2004/42/WE oraz rozporządzenia (WE) nr 765/2008 i (UE) nr 305/2011, Dz. Urz. UE L 169 z 25.06.2019.
- ROZPORZĄDZENIE Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/988 z dnia 10 maja 2023 r. w sprawie ogólnego bezpieczeństwa produktów, zmieniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1025/2012 i dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1828 oraz uchylające dyrektywę 2001/95/WE Parlamentu Europejskiego i Rady i dyrektywę Rady 87/357/EWG, Dz. Urz. UE L 135 z 23.05.2023.
- ROZPORZĄDZENIE Rady (UE) 2023/2880 z dnia 19 grudnia 2023 r. zmieniające rozporządzenie (UE) 2021/2283 otwierające i ustalające sposób zarządzania autonomicznymi kontyngentami taryfowymi Unii na niektóre produkty rolne i przemysłowe, Dz. Urz. UE L 2023/2880 z 29.12.2023.
- ROZPORZĄDZENIE Rady (UE) 2023/2720 z dnia 27 listopada 2023 r. otwierające autonomiczne unijne kontyngenty taryfowe na niektóre produkty rybołówstwa w latach 2024–2026 i określające sposób zarządzania tymi kontyngentami, Dz. Urz. UE L 2023/2720 z 6.12.2023.
- ROZPORZĄDZENIE wykonawcze Komisji (UE) 2023/1301 z dnia 26 czerwca 2023 r. zmieniające rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2019/159 nakładające ostateczne środki ochronne w odniesieniu do przywozu niektórych wyrobów ze stali, Dz. Urz. UE L 161 z 27.06.2023.
- SAWHNEY Rajeev, SUMUKADAS Narendar (2005), *Coping with customs clearance uncertainties in global sourcing*, "International Journal of Physical Distribution & Logistics Management", vol. 35, no. 4. DOI: 10.1108/09600030510599931
- STÜRNER Michael (2010), *Zasięg swobody świadczenia usług i jej ograniczenia*, Wystąpienie podczas konferencji „Usługi w polsko-niemieckim obszarze gospodarczym bez barier – skutki dla przedsiębiorców i konsumentów”, 27 października 2010 r., Frankfurt nad Odrą, http://www.konsument-info.eu/pl/images/stories/Dokumenty/stuerner_pl.pdf (13.04.2017).
- SZCZEPAŃSKI Marcin (2017), *Understanding non-tariff barriers in the single market*, European Parliamentary Research Service, Briefing, October 2017, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/608747/EPRS_BRI\(2017\)608747_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/608747/EPRS_BRI(2017)608747_EN.pdf) (31.10.2017).
- THE WORLD BANK (2023), *Connecting to Compete 2023. Trade Logistics in an Uncertain Global Economy. The Logistics Performance Index and Its Indicators*, https://lpi.worldbank.org/sites/default/files/2023-04/LPI_2023_report.pdf (04.12.2023).
- TFUE, Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej podpisany 13 grudnia 2007 r., wersja skonsolidowana, Dz. Urz. UE C 202 z 7.06.2016.
- URCIUOLI Luka, HINTSAN Juha, AHOKAS Juha (2013), *Drivers and barriers affecting usage of e-Customs – A global survey with customs administrations using multivariate analysis techniques*, "Government Information Quarterly", vol. 30, issue 4. DOI: 10.1016/j.giq.2013.06.001
- WORLD BANK GROUP (WWW), *Logistics performance index: Efficiency of customs clearance process*, <https://data.worldbank.org/indicator/LPLPI.CUST.XQ> (30.07.2024).